

**КОВАЛЬОВА Катерина Дмитрівна,**

ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет"

ORCID ID: 0000-0002-4136-4260

**ЛИСЕНКО Наталія Василівна,**

канд. філол. наук, доцент,

ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет"

ORCID ID: 0000-0003-2371-448X

**РЯБІНІНА Ірина Миколаївна,**

канд. філол. наук, доцент,

ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет"

ORCID ID: 0000-0002-4170-654X

## АВТОБІОГРАФІЧНІСТЬ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ЧАРЛЬЗА БУКОВСКИ

Як відомо, багатьом письменникам притаманні тяжіння суб'єкта до розуміння світу й самого себе в ньому, самозаглиблений антропоцентризм. Не становить винятку в цьому аспекті й постать Чарльза Буковські. Автобіографічність художніх творів прозаїка незаперечна: з їхніх сторінок дихає атмосфера світу Буковські, рідних його серцю США, а в Генрі Чинаскі ми вгадуємо постать самого автора. Це погляд на себе збоку, проєкція особистості митця на образи власних героїв. Чарльз Буковські на основі власної біографії інтерпретує питання про міру впливу обставин на особистість, про силу людського духу, про формування й розвиток неординарної особистості в складних соціально-політичних умовах. Хоча в основу творів і були покладені справжні факти життя письменника, він при цьому переосмислив пережите, дещо дофантазував, але й випустив окремі епізоди. Водночас Чарльз Буковські дбав про те, щоб доступно розповісти читачеві, як герої вчаться на помилках, дорослішають, як їм спрагло хочеться робити добро, як вони в складних життєвих ситуаціях перемагають у собі страх, намагаються не йти на компроміс із совістю.

Розвиток автобіографічності у творчості Чарльза Буковські дістав логічного завершення у вигляді п'яти книжок, які утворюють єдиний цикл, що описує майже все життя письменника: "Поштамт" (1971), "Фактотум" (1975), "Жінки" (1978), "Хліб з шинкою" (1982), "Голлівуд" (1989). Варто

зауважити, що твір "Фактотум", який, за логікою архітекtonіки циклу, становить другу книгу, і роман "Хліб з шинкою", присвячений дитинству та юним рокам автора, вийшли друком значно пізніше, ніж перший роман. Попри все, часопросторова послідовність творів, спільність сюжетних, тематичних рамок, жанрово стильова відповідність дозволяють сприймати автобіографічні книги Чарльза Буковскі як єдине художньо-естетичне ціле.

Саме тому метою нашої статті ми обрали дослідження проблеми автобіографізму в художніх творах Чарльза Буковскі як еволюції самозаглибленого антропоцентризму (на матеріалі роману "Поштамт"). Теоретичним підґрунтям є роботи з історії розвитку та поетики мемуарно-автобіографічної прози О. Галича, Л. Оляндер, В. Саєнко, Г. Маслюченко. Базовими для дослідження стали методологічні положення структури діалогізму образу автора М. Бахтіна. Уперше цілісний аналіз творів Чарльза Буковскі було зроблено літературознавцями й критиками О. Михедом, Т. Трофименко, І. Долею, С. Самохіною та В. Зенгвою. Розвідки цих дослідників залишаються найбільш авторитетними й нині.

На думку дослідників, творчість Чарльза Буковскі, американського поета й прозаїка, невіддільна від нього самого. "Поштамт" – першу з п'яти автобіографічних книг – автор написав у п'ятдесят років, "витративши на це двадцять ночей, двадцять пінт віскі, тридцять п'ять шісток пива й вісімдесят сигар". Письменник мав час для переосмислення, доповнення, певних змін. Розповідь головного героя, збагачена власними досвідом і враженнями автора, – не суха й нудна констатація фактів, подекуди малозначущих, які найчастіше маємо в художніх творах людей, позбавлених художнього таланту (герой роману Чинаскі може розповісти анекдот, еротичну пригоду, описати тонкощі роботи поштаря або труднощі, які він долає на маршруті. Часто в коротких спостереженнях Генрі вміщено комедії, драми й трагедії інших персонажів), а це власний світ письменника, його переживання, його оцінки й роздуми.

Чарльз Буковскі продумано й дбайливо дозує матеріал, розподіляє враження та інформацію відповідно до принципів літературної творчості. Він то пришвидшує часовий темп оповіді й надає перевагу інформативності, то максимально уповільнює його, докладно відтворюючи не лише день за днем, але й година за годиною, життєві події.

Досить цікавою виявилась і побудова твору. Замість вступу книга починається з "Кодексу норм поведінки" Поштової служби США від 1 січня 1970 року, в якому описується особлива роль поштового працівника се-

ред інших держслужбовців. Як показало дослідження, роман "Поштамт" наскрізь автобіографічний, а його головний герой Генрі Чинаскі – alter ego самого автора. Чинаскі – працівник Поштової Служби США, як і Буковські, який теж працював на пошті понад 10 років. Розповідь у творі ведеться від першої особи. Перед нами історія звичайної людини, яка важко працює на поштамті по 12 годин на добу. За зовнішньою личиною стабільності та зайнятості ця робота приховує жахливу бюрократію, одноманітність та нудьгу. Усвідомивши це, Генрі починає дедалі частіше випивати. Алкоголь – це його втеча від нестерпного життя, якого не прикрашають ні стосунки, ні скороминущі захоплення, ні хобі (наприклад, перегони). Герой опинився в жорстких обмеженнях конвеєру життя, де треба їсти-пити й платити за оренду, де алкоголь ллється рікою, де жінки, що легко приходять і йдуть, де тяжка праця, начальники-садисти.

На думку дослідників, головний герой твору поштар Чинаскі має ампулу "поганого хлопця", а дехто взагалі називає його "антигероєм", проте він, мабуть, найсимпатичніший серед усіх персонажів роману. Неголений, абияк одягнений, завжди напідпитку поштар, зате не крадій, не расист, не наївний бовдур, не підлиза, чесний із жінками, та що там, інколи навіть милосердний. Єдиний, хто прийшов у лікарню до своєї колишньої подружки по чарці Бетті, єдиний, хто вмив і зачесав обличчя старої, не потрібної навіть власним дітям алкоголічки. Єдиний, хто помітив, що з "гарним хлопцем", старим поштарем Джі Джі щось не так, поки інші, "порядні", самовіддано сортували реклами. Єдиний, хто захистив пса від гострих підборів розгніваної жінки, яка звикла зриватися на слабких. І цей ряд можна ще продовжувати.

Генрі Чинаскі не кар'єрист, не частина сірої маси. Генрі не такий, як більшість, бо причиною тому зовсім не бажання виділитися – він просто не може інакше. Як вижити дуже самотньому чоловікові в наскрізь лицемірному світі, дуже самотній людині утриматися на конвеєрі життя? Ніхто не подасть руку допомоги, бо ти неважливий, ти – гвинтик у системі. Щоб продемонструвати руйнівний вплив суспільної машини, Чарльз Буковські вводить до роману такого персонажа, як Джордж Грін, котрого "вже багато років звали Джі Джі, і він врешті став схожим на Джі Джі". Джордж Грін усе життя віддано працював на сліпу державну машину, "горів" роботою, і, зрештою, згорів на ній.

На відміну від нього, Генрі Чинаскі – людина легковажна й непутяща. Він уживає забагато алкоголю, грає на іподромі, часто змінює жінок, ні до кого не прикипає душею й нічому не надає великого значення. Чинаскі

не бореться із суспільством, він просто його не помічає. Разом із тим він навдивовижу добрий і чуйний – допомагає тим, кого інші давно б уже послали під три чорти. Герой Буковські завжди лишається собою, що й вирізняє його серед інших. Чинаські борються за власну індивідуальність, він і в бруді вміє жити гідно. Генрі Чинаські ніколи не виявляє службової запопадливості та працює настільки, наскільки можливо, щоб не бути звільненим. До роботи на поштамті, на відміну від своїх колег, ставиться як до нетривалого епізоду, а не як до способу нищення власного життя (тобто кар'єрного зросту). Він завжди намагається обійти безглузді правила, коли це можливо, і навіть у цій дурні не втрачає надії знайти сенс. Чинаські приймає правила гри: "пошта має бути доставлена, незважаючи ні на що", якийсь час йому це навіть подобається. Його рятує гумор, витривалість і винахідливість. Хоча інколи Чинаські йде й на відкритий супротив: так, одного разу він навіть пробує боротися з бюрократичною машиною за її ж законами, коли пише скаргу на деспотичного наглядача на прізвисько Камінчик. Видимих результатів це зазвичай не мало, та Генрі й не вірить у справедливість машини. Він швидше має надію на власні сили й переважно виходить переможцем із двобоїв з окремими представниками системи.

Генрі Чинаські дуже мало потребує від життя. Герой Буковські легко знаходить і не менш легко втрачає. Він без зусиль заробляє на перегонах і спокійно позбавляється грошей. Так само легко Генрі сходиться з жінками і потім прощається з ними. Він любить своїх коханок, адже це заради них погоджується на каторжну працю. Однак варто жінці серйозно зазіхнути на його свободу – і в стосунках щось ламається. Не рідше й коханки кидають Генрі, що сприймається ним теж доволі спокійно. Власне, Чинаські готовий втратити все – крім самого себе. Генрі розуміє, що праця на поштамті не має ніякого сенсу. Він пояснює своїй Джойс: "Слухай, любонько... ти хоч розумієш, що через цю роботу в мене дах їде? Давай на це заб'ємо. Лежатимемо собі, кохатимемось, будемо гуляти й щебетати... Давай сміятися. Бо те життя, як у нас, – воно у всіх: воно нас убиває". Чинаські не хоче такого вбивчого життя, як у всіх. Він покидає "стабільну" працю на пошті, звільняючись після дванадцяти років праці.

Митець в очах сучасників постає кимось невідомим, незвіданим, цікавим, але вони мають слабе уявлення про те, що саме впливає на формування людських цінностей, і саме проблеми автобіографізму в художніх творах як еволюції самозаглибленого антропоцентризму є доречними при

вивченні автобіографічної прози. Автобіографічні твори – це неабиякий скарб, залишений для нащадків попередніми поколіннями, одне з цінних джерел осмислення життєвого та творчого шляху великої людини. Автобіографізм у художніх творах автора дає змогу краще зрозуміти та розкрити постать талановитої особистості, пояснити ті чи інші риси характеру, уподобання, а також дізнатись про суспільні обставини життя, взаємовідносини з іншими письменниками, що, у свою чергу, допомагає докладніше збагнути світ творчості певного митця.

Про улюблених письменників, про видатних людей цікаво знати ті важливі подробиці, які феноменально вплинули на становлення таланту. Усі цікавляться, якими митці були у своєму повсякденному житті, у своїх звичках, уподобаннях, у ставленні до навколишнього світу, до природи, до батьків і друзів дитинства.

Цикл автобіографічних художніх творів Чарльза Буковскі – це не тільки майстерний варіант авторської інтерпретації прозової спадщини, безцінний сьогодні для літературознавців і культурологів. Це документально художня антологія доби, спрямована на досягнення творчою свідомістю розхитаних основ онтології, на відновлення цілісності світу, у якому людина-митець зможе бути почутою. Множинність форм вираження авторського "я" в автобіографічному циклі залишається відкритою для подальшого трактування.

DOI: 10.51587/9798-9866-95907-2022-009-128-132